

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 74/2015 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen translain uudistamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Outi Mäkelän /kok. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 74/2015 vp:

Onko tällä hallituskaudella aikeita toimia translain uudistuksen edistämiseksi sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen edellytyksiä käsitelleen työryhmän jo tehdyn selvitystyön pohjalta?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suomen perustuslain (731/1999) mukaan valtiosääntö turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden sekä yksilön vapauden ja oikeudet (1§2). Jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen (7 §) ja yksityiselämän suojaan (10 §). Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (6 §). Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön ihmisoikeuksien turvaamiseksi (1§3). Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien toteutuminen (22 §). Perusoikeuksien toteutumista on perustuslaissa säädettyjen edellytysten mukaisesti konkretisoitu lainsäädännöllä.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen (Euroopan neuvoston yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi; Sops. 18–19/1990) 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä kohdistuvaa kunnioitusta. Viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen muutoin kuin silloin, kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi tai epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. Sopimuksen 12 artiklan mukaan avioliittoiässä olevilla miehillä ja naisilla on oikeus mennä avioliittoon ja perustaa perhe tämän oikeuden käyttöä säätelevien kansallisten lakien mukaisesti. Ihmisoikeussopimuksen 14 artiklan mukaan sopimuksessa tunnustetuista oikeuksista ja vapauksista nauttiminen taataan ilman minkäänlaista muun muassa sukupuoleen tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää.

Transsukupuolisten ihmisten sukupuolen vahvistamisesta säädetään transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetussa laissa (563/2002, ”translaki”). Translain säätämisen tarkoituksena oli transsukupuolisten henkilöiden oikeuksien turvaaminen, sillä translakia edeltävässä lainsäädännössä ei ollut säännöksiä siitä, millä edellytyksillä henkilön oikeudellinen sukupuoli voitiin muuttaa vastaamaan hänen omaa käsitystään sukupuolestaan. Sukupuolen vahvistamiselle asetettavia edellytyksiä on kuitenkin perusteltua jatkuvasti tarkastella perus- ja ihmisoikeuksien näkökulmasta. Lisääntymiskyvyttömyysvaatimusta voidaan arvioida erityisesti

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 74/2015 vp

henkilökohtaisen koskemattomuuden ja itsemääräämisoikeuden näkökulmasta, ja naimattomuutta koskevaa edellytystä erityisesti suhteessa yksityis- ja perhe-elämän suojaan.

Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu kehotti vuonna 2012 Suomea poistamaan transsukupuolisia henkilöitä koskevat lisääntymiskyvyttömyys- ja naimattomuusvaatimukset, jotka ovat sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö asetti työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotukset lisääntymiskyvyttömyys- ja naimattomuusvaatimusten poistamisesta sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen edellytyksenä. Työryhmän tehtävänä oli lisäksi arvioida mahdolliset muut translain muutostarpeet ja tehdä ehdotuksensa jatkotyöskentelyn pohjaksi.

Toimeksiannon mukaisesti tehty luonnos hallituksen esitykseksi, joka sisälsi ehdotukset edellä mainittujen edellytysten poistamiseksi, valmistui syksyllä 2014. Hallitus ei kuitenkaan antanut esitystä eduskunnalle. Työryhmä teki loppuraportissaan (STM 23:2015) lisäksi ehdotuksia translain muista kehittämistarpeista. Työryhmä ehdotti, että selvitetään mahdollisuutta muuttaa lainsäädäntöä siten, että henkilö voi ilmoittaa tai tehdä hakemuksen sukupuolensa vahvistamisesta väestötietoihin. Lisäksi työryhmä katsoi, että selvityksen yhteydessä voi olla perusteltua tarkastella myös vaatimusta täysi-ikäisyydestä sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen edellytyksenä ja tulisi arvioida sitä, miten vanhemmuudesta tulee säätää. Työryhmä viittasi kantansa tueksi kansainväliseen ihmisoikeuskehitykseen sekä eräissä muissa maissa jo tehtyihin tai ehdotettuihin lakimuutoksiin sukupuolen vahvistamisesta. Osana kehittämisehdotuksiaan työryhmä huomioi, että nämä muutokset vaatisivat asian arviointia huomioiden alaikäisten etu ja oikeudet, vaikutukset muuhun lainsäädäntöön sekä rekisteritietojen luotettavuuden varmistamista koskevat seikat.

Eduskunta hyväksyi joulukuussa 2014 kansalaisaloitteeseen perustuvan avioliittolain muutoksen, joka mahdollistaa kahden samaa sukupuolta olevan henkilön keskinäisen avioliiton. Kansalaisaloitteessa ehdotettiin muutoksia rekisteröidystä parisuhteesta annettuun lakiin (950/2001) sekä avioliittoa ja rekisteröityä parisuhdetta koskeviin translain säännöksiin. Oikeusministeriön lakivaliokunnalle antaman lausunnon mukaan kaikki kansalaisaloitteessa ehdotetut muutokset olisi mahdollista toteuttaa sellaisinaan ilman lakitekniisiä ongelmia. Koska kyse on kuitenkin periaatteellisesti merkittävästä perhelainsäädännön muutoksesta, tietyt yksityiskohdat vaativat vielä perusteellisempaa valmistelua.

Helsingissä 9.7.2015

Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula